

RAHVA HÄÄLE ERASTAMISE SAAGA MAIST 1993 JUUNINI 1994

Mart Laari ilmselge kokkumäng rublamüüjatega

Riigi saamatusele ajalehtede erastamisel pani krooni suurima trükiarvuga üle-eestilise päevalehe Rahva Hääle müügikonkurss, mille toonane riigivaraamet kuulutas välja 1993. aasta mais.

Päevalehe ehk endise Noorte Hääle erastamisega jäädi lihtsalt hiljaks ning Margus Mets suutis oma seltskonnaga selle sisuliselt probleemideta üle võtta. Kui sel ajal ühine kultuuri- ja haridusministeerium 1994. aastal ootamatult ärkas, selgus, et riigile kuulus vaid Noorte Hääle kaubamärk, mida keegi enam ei vajanud. Ka omaaegse Noorte Hääle vara oli amortisatsiooniga juba ammu vähemalt paberil sisuliselt olematuks muutunud ning toimetuse töötajate moodustatud aktsiaseltsil Päevaleht polnud probleeme selle väljaostmisega.

Postimehe varad küll müüdi toimetuse töötajatest moodustatud aktsiaseltsile PM, kuid seda tehti ilma igasuguse konkursita – Edgar Savisaare valitsuse otsusega väikeprivatiseerimise sildi all, kusjuures hinda iseloomustab üsna täpselt väljend “kopikate eest”. See oligi pigem tagantjärele otsus, sest ka PM oli juba jõudnud Postimehe sisuliselt oma taskusse pista.

Õhtuleht anti esiotsa küll toimetusele rendile, et see siis hiljem, 1995. aastal toimetuse liikmetest moodustatud osäühingule kogu täiega kinkida. Tingimusel, et osanikeks saavad kõik, kes töötanud toimetuses vähemalt paar aastat. Nagu hilisemast arengust teada, hakkas siin korduvalt mainitud Andi Raudberg Hans H. Luige volinikuna osakuid kokku ostma ning Õhtuleht läkski peagi Luige kontrolli alla.

Nii et peale Rahva Hääle polnudki üle-eestilise levikuga päevalehtedest rohkem midagi erastada. Sedagi tänu peatoimetaja Toomas Leitole ja teistele toimetuse juhtfiguuridele, kes lootsid vähemalt esialgu ausale erastamisvõimalusele.

Ehkki ka Rahva Hääle töötajate moodustatud aktsiaselts RH tegi ühe katse leht endale saada: märtsis 1993 esitati taotlus registreerida Rahva Hääle kaubamärk RH nimele, kuid patendiamet lükkas selle tagasi. Ilmselt põhjusel, et mõni kuu hiljem, küll alles pärast müügikonkursi väljakuulutamist, järgnes sellele kultuuri- ja haridusministeeriumi samalaadne taotlus.

Ainus riigipoolne õigusakt Rahva Hääle staatuse kohta pärines märtsist 1990, mil siis veel ENSV Ülemnõukogu Presiidium tegi otsuse, mille alusel asutati üle-eestilised ajalehed Rahva Hääle ja Päevaleht kui iseseisvad juriidilised isikud ning kinnitati ametisse nende peatoimetajad. Ühtaegu tehti valitsusele ülesandeks kuni ajakirjandustegevust ja kirjastamist käsitlevate normatiivaktide vastuvõtmiseni kehtestada toimetuste tegutsemiseks ajutised põhimõtted, mis võimaldaksid neil üle minna „majandusliku isevastutuse ja loomingulise sõltumatuse tingimustele“.

Nagu öeldud, luges Päevalehe peatoimetaja Margus Mets sellest välja võimaluse leht toimetuse kätte haarata, Toomas Leito aga jäigi valitsuse selget seisukohta ootama. Muide, nagu Leito mulle aastaid hiljem rääkis, sündis too Ülemnõukogu Presiidiumi otsus tema ja

Margus Metsa painava pealekäimise tulemusena, et saada mingigi õiguslik alus lehtede eksisteerimise kohta. Kuulusid ju lehed sinnani vormiliselt EKP Keskkomitee Kirjastusele.

Vahetult enne Rahva Hääle müügikonkursi väljakuulutamist muudeti senine riigiettevõtte riiklikuks aktsiaseltsiks ning nimetati ka nõukogu, kuhu muu hulgas kuulusid toonane kultuuri- ja haridusminister Paul-Eerik Rummo, sotsiaalminister Marju Lauristin ja Tuleviku Uuringute Instituudi direktor Erik Terk.

Valitsuse otsus Rahva Hääle erastada langetati jaanuaris 1993, mille järel moodustati asjatundjate komisjon müügingimuste väljatöötamiseks. Komisjoni tegevuse tulemusena ilmuski sama aasta mais erastamiskuulutus. Kirjalikke pakkumisi oodati poolteist kuud hiljem 1. juuliks.

Kolm huvilist

Kui me Hommikulehe omanike ringis Rahva Hääle erastamiskonkursist rääkisime, julgesin ma moka otsast poetada, et kui oleks raha, siis võiks ju ka osaleda. Bergmann süttis kohe ja otsus oli tehtud. Mina asusin palavikuliselt koostama äriplaani, mis tuli erastamisaotlusele ja hinnapakumisele lisada.

Määratud tähtjaks laekus kolm pakkumist Rahva Hääle aktsiate ostuks. Kaks nädalat varem oli riigikogu küll vastu võtnud erastamiseaduse, mis sätestas aga selgelt, et juba väljakuulutatud objektide erastamine viiakse lõpule seni kehtinud õigusaktide alusel. Ehk teisisõnu, ostu-müügileping tuli sõlmida sellega, kes pakkus kõrgeimat ostuhinda.

Pärast seda, kui riigivaraameti nõukogu oli 28. juulil kehtestanud Rahva Hääle erastamise alghinnaks 3,3 miljonit krooni, täpsustasid kõik kolm pakkujat oma ostuhinda.

Aasta algul täiesti uue päevalehega turule tulnud AS Hommikuleht pakkus ostuhinnaks 6,5 miljonit krooni, garantiiks Hommikulehe suuraktsionäri ERA Panga tagasivõtmatu kirjalik kinnitus 2,3 miljoni krooni olemasolu kohta Rahva Hääle erastamiseks.

AS Maag pakkus ostuhinnaks 5,6 miljonit krooni, esitamata selle kohta ühtegi garantiid. Kui muidugi mitte arvestada mitte millekski kohustavat Hansapanga väljavõtet raha liikumisest aktsiaseltsiga Maag sama nime kandnud Soome äriühingu Oy Maag arveldusarvel 1993. aasta jaanuarist aprillini. Olgu öeldud, et nimetatud ajavahemikul käis sellelt kontolt läbi veidi enam kui 9,7 miljonit USA dollarit ning et Maagi omanikud Marek Strandberg ja Agu Kivimägi kasutasid sedasama kontot ka Mart Laari korraldusel Eesti Panga rahakeldrist välja antud rublade müümisel.

Rahva Hääle töötajatele kuuluv AS RH pakkus hinnaks 5,3 miljonit krooni. Ainsaks garantiiks Sotsiaalpanga kinnitus, et RH arveldusarvel on kuni Rahva Hääle müügilepingu allakirjutamiseni 125 000 krooni.

Väikeste erisustega olid kõigi pakkujate äriprojektid sisult suhteliselt sarnased. Minu koostatud äriplaani kohaselt pidi Rahva Häälest saama tõeline rahvaleht, samas kui

Hommikuleht kavatses selle kõrval jätkata keskklassile ja jõukamale lugejale suunatud lehena. Kaalusime ka võimalust tulevikus kaks lehte kokku liita, aga see oli pigem spekulatsioon, millest me toona valju häälega ei kõnelnud.

Kõik kolm pakkujat olid nõus ka lisatingimustega: eestikeelse päevalehe väljaandmine kahe aasta jooksul ning töökoha tagamine vähemalt 60 inimesele. Iga pakkuja märkis ära ka oma võimalikud investeeringud, ehkki seda üheski pakkumisdokumendis ei nõutud. Näiteks Hommikuleht mainis, et kavatses investeerida otseselt lehe arengusse 2,2 miljonit krooni ja lisaks oma trükibaasi loomisse veel kuni 8 miljonit. Maag lubas investeerida 7 ja RH 4,7 miljonit krooni.

Kuid need olid pelgad arvud, mille vastu erastamisagentuur otsustamise eel küll põgusat huvi tundis, kuid mille vajalikkusest, seda enam selle garanteerimisest ei teinud erastajad pakkujatega kordagi juttu. Ka ei nõutud investeeringuid ei esialgsetes ega ka hiljem täpsustatud lisatingimustes.

Poliitiliste mängude algus

Täpselt seadust järgides tulnuks Rahva Hääl erastada aktsiaseltsile Hommikuleht kui kõige kõrgemat hinda pakkunule. Paraku algasid siis poliitilised mängud, millest teen veidi pikemalt juttu pisut tagapool.

Erastamisagentuuri haldusnõukogu kui uue erastamiseseadusega likvideeritud riigivaraameti nõukogu õigusjärglane asus Rahva Häälle erastamist arutama 26. augustil. Hiljem avalikuks tulnud protokollist ilmneb, et teatud kindla seltskonna poolt oli kõik tegelikult juba ette ära otsustatud.

Koosolekut juhatas agentuuri esimene peadirektor Jaan Manitski, kes erastamistingimusi täielikult eirates juhtis kogu arutelu kohe esimese asjana investeeringute peale, öeldes, et „suurerastamisel oleme hinnanud investeeringuid isegi kõrgemalt kui ostuhinda“. See oli otsene märguanne laua ümber istunutele, et Hommikulehe pakutud kõrgeim hind tuleks nõukogude liikmetel ära unustada. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ja valitsuse poolt kehtestatud erastamiskord lükati täiesti kõrvale. Garantiisid ei vaadatud üldse.

Pakkumisi tutvustanud Manitski asetäitja Margus Kastehein tõi välja ka oma arvutused, liites investeeringud koefitsiendiga 0,5 ostuhinnale. Kusjuures Hommikulehe investeeringute summaks arvutati 3,2 miljonit, sest väljend „1 kuni 8 miljonit“ trükibaasi loomiseks võrdsustati 1 miljoniks. Muidu poleks Kastehein oma matemaatikat kuidagi klappima saanud. Nõnda jõutigi järgmise tulemuseni: Hommikuleht 8,1, Maag 9,1 ja RH 7,65 miljonit krooni. Mille järel pandi hääletusele otsus astuda lepingu sõlmimiseks läbirääkimistesse aktsiaseltsiga Maag. Selle poolt anti viis häält, vastuhääletajaid oli neli. Üks poliitklassikuid ütles selle kohta lühidalt: tehtud!

Hommikuleht alustas juriidilist vaidlust

Juba järgmisel päeval juhtis Hommikuleht avalikult Erastamisagentuuri tähelepanu asjaolule, et too oli Maagi kasuks otsustades rikkunud nii seadust kui muid õigusakte, ning lubas oma õiguste kaitseks kohtusse pöörduda.

Erastamisagentuuri nõukogu peatas selle peale 1. septembril oma eelneva, 26. augusti otsuse ning Rahva Hääle erastamisega seonduv anti juriidilisse ekspertiisi. Ekspertideks valiti ühelt poolt riigikontrolli osakonnajuhataja Olav Lüüs ja peajurist Maie Raie ning teisalt endine Ülemkohtu liige, riigikogu kantselei juriidilise osakonna nõunik Kaljo Tamm, kellele Erastamisagentuur andis üle kõik vajalikud materjalid. Välja arvatud üks paber – Hommikulehe pangagarantii –, mis oli „unustatud“ kaasa panemata.

Kummaski eksperthinnangus jõuti ühesele järeldusele, et „ehkki nõutud pangagarantiid ei esitanud ükski kolmest pakkujast“, tulnuks Rahva Hääle müüa aktsiaseltsile Hommikuleht kui kõrgeimat ostuhinda pakkunule.

Erastamisagentuuri nõukogu ekspertide arvamusest ei hoolinud, tühistas selle peale 8. septembril oma 26. augusti otsuse ning kuulutas kaks päeva hiljem välja uue enampakkumise Rahva Hääle erastamiseks. Müügipäevaks määrati 24. september 1993.

Hommikuleht pöördus küll valitsuse poole, pakkudes talle seadusega antud võimalust erastamisprotseduuri sekkuda, ent selle võimaluse lükkas agentuuri nõukogu esinaine, reformiminister Liia Hänni tagasi. Hänni tunnistas avalikult, et erastamisagentuuri nõukogu oli eksinud, kuid keeldus samas seda eksimust parandamast. Nii ei jäänudki Hommikulehel muud üle, kui kohtusse pöörduda.

22. septembril rahuldas Tallinna linnakohus Hommikulehe taotluse ja peatas oma määrusega Rahva Hääle erastamise ning ka uue enampakkumise.

Avalik skandaal

Rahva Hääle erastamise ümber puhkes avalik ja osaliselt ka rahvusvaheline skandaal. Pettunud RH aktsionärid alustasid Rahva Hääle veergudel iselaadset kampaaniat, pakkudes oma lugejaile võimaluse nn Rahva Hääle rahvaaktsiate märkimiseks.

Sekkusid ka poliitikud. Koonderakond, Maaliit ja Demokraatlik Õigusliit süüdistasid valitsusringkondi ja Erastamisagentuuri selles, et need olid soosinud Maagi kui Eesti riigile makse mitte maksvat aktsiaseltsi.

Protesti avaldas Rahvusvaheline Ajalehekirjastajate Föderatsioon, mille peasekretär Timothy Balding viibis juhuste kokkulangemise tõttu parajasti Tallinnas, kus septembris lõpus pidasid oma foorumit Kes- ja Ida-Euroopa ajalehekirjastajad.

Sõna võttis koguni Saksamaa suurim ajakirjanike ja ajakirjandustöötajate ametiliit IG Medien, väljendades rahvusvaheliste pressioorganisatsioonide valmidust pöörduda

Rahvusvahelise Valuutafondi ja Maailmapanga poole, kes olid seadnud Eestile rahvusvaheliste krediitide tingimuseks riigivara erastamise.

Peaminister Mart Laar asus noomima Rahva Hääle toimetust, süüdistades ajakirjanikke lugejate otseses petmises rahvaaktsiate pakkumisega. Samas üritas Laar õigustada Erastamisagentuuri tegevust.

Tõele kõige lähemale jõudis aga hoopis toona opositsioonis olnud Keskerakonna esimees Edgar Savisaar, kes kirjutas:

“Tegu on klassikalise korrupsiooniskandaaliga, kus teatud firmad, kes maksavad kinni poliitikuid ja parteisid, saavad vastutasuks soodsatel tingimustel riigivara ja võtmepositsioone riiklikes ettevõtetes.”

Piisab pinnapealsestki süvenemisest, et Rahva Hääle erastamise korrupsiooniahel läbi näha. Maagi omanikud Agu Kivimägi ja Marek Strandberg viisid läbi kurikuulsa rublademüügi tehingu, kes kauplesid vastutasuks Laarilt välja lubaduse Rahva Hääle neile erastada. Kivimäe ja Strandbergi sidemees valitsuses oli nende rublatehingu partner, Laari nõunik Tiit Pruuli, kelle korraldada oli ka Laari soovi – täpsemalt Kivimäele ja Strandbergile antud lubaduse – edastamine Erastamisagentuuri juhtidele. Kunagi ei võinud ju teada, kas Maagi omanikud ikka peavad lubadust rublatehingu üksikasjadest vaikida. Omakorda Pruuli sidemees Erastamisagentuuris oli peadirektori asetäitja Margus Kastehein, kes oli 1988. aastal Tartus koos Mart Laari, Tiit Pruuli ja Marek Strandbergiga üks Eesti Üliõpilaste Seltsi taastajaid ning kes on hiljem korduvalt osalenud Pruuli eestvõttel korraldatud maailmareisidel.

Oma kindel roll Maagi eelistamisel oli ka agentuuri peadirektoril Jaan Manitskil, kellele Kivimägi ja Strandberg hiljem oma osaluse Eesti Päevalehes maha müüsid, ning agentuuri nõukogu esimehel Liia Hännil, kes Laari soovitusel tegelikku tagapõhja aimamata aitas seda iga hinna eest ellu viia. Hännil polnud siis veel ju aimugi, et rublakuhilad on Eesti Panga keldrist ammu kadunud ning seda Strandbergi ja Kivimäe abiga. Kui see aasta hiljem, 1994. aasta suve lõpul avalikuks tuli, astus Hänniga samasse valimisliitu kuulunud Marju Lauristin valitsusest sotsiaalministrina solvunult tagasi. Laar ei olnud talle rublade mahamüümisele ju sõnagagi rääkinud ja Lauristin polnud sinnani aru saanud ka sellest, mis raha see 980 000 dollarit ikkagi oli, mille Maag 1993. aasta alguses sotsiaalfondi kontole kandis. Hännil kahjuks sellist otsustavust ei jätkunud.

Maagi omanikud liikusid toona Erastamisagentuuri koridorides ringi nagu oma inimesed. Ma ei saa seda küll kindlalt väita, kuid toona räägiti, et Strandberg olevat koguni viibinud Riigivarameti nõukogu kinnisel istungil, kus sõnastati Rahva Hääle müügi lõplikud tingimused. Rääkimata sellest, et Maag unustas oma pakkumised Rahva Hääle ostmiseks isegi dateerimata ja Erastamisagentuuris sellele lihtsalt läbi sõrmede vaadati.

Peep Mühls, kellega me kunagi koos tema büroos mõnusalt sigarit tossutasime, oli esimene, kes sellise ahela toimimist tegelikkuses mulle kinnitas. Mühlsi sõnul oli see agentuuris avalik saladus, millest kahjuks keegi välja ei teinud. Mühls ise oli Rahva Hääle erastamise ajal Erastamisagentuuri PR-juht.

2018. aastal kinnitas seda ka Mart Laar ise ja nüüd juba avalikult. Veebruari alguses Hans H. Luigele antud intervjuus küll üsna ebamääraselt, kuid nädal varem esilinastunud Raimo Jõeranna ja Kiur Aarma dokumentaalfilmis „Rodeo“ märksa konkreetsemalt. Muide, selles filmis on Laar meelevaldselt ilustanud Pruuli, Strandbergi ja Kivimägi poolt ellu viidud rublamüügi tehinguid, väites, et tänu sellele õnnestus tema valitsusel pensionäridele nende pensionid välja maksta. Siin juba jutuks tulnud 980 000 USA dollarit oli toonase kursi järgi ümber arvestades võrdne 12,7 miljoni krooniga. Sotsiaalmaksu ja muud laekumised sotsiaalfondi, mille kaudu siis pensioni maksti, moodustasid 1993. aastal ligi sada korda suurema summa. Ning sellest kogusummast ühe sajandiku esiletõstmine Laari poolt oli minu meelest üsna kohatu. Seda enam, et tegu on ajaloolasega.

Pikk kohtutee

Nagu öeldud, pöördus AS Hommikuleht oma õiguste kaitseks kohtusse, nõudes enda õigust sõlmida ostu-müügileping Rahva Hääle erastamiseks. Protsessi sekkus kohe ka AS Maag, kes omakorda nõudis 26. augusti otsuse seadusele vastavaks tunnistamist ehk siis ostu-müügilepingu sõlmimist Maagiga ning taotles ühtlasi kogu vaidluse viimist halduskohtusse.

Mitmeid kuid väldanud kohtulik asjaajamine kujunes sedavõrd keerukaks, et selle selgeksrääkimine nõuaks kümneid lehekülgi. Sestap refereerin siinkohal vaid kohtuotsuste resümeesid.

14. oktoobril 1993 lõpetas Tallinna linnakohus oma määrusega Hommikulehe ja ka Maagi nõuete menetlemise ning saatis asja arutamiseks Tallinna halduskohtule. Hommikuleht vaidlustas selle määruse oma erikaebusega, nõudes kogu asja läbivaatamist ikkagi tsiviilmenetluse korras.

29. novembril 1993 jõudis Tallinna ringkonnakohtu tsiviilkolleegium Hommikulehega samale järeldusele ja saatis asja tagasi linnakohtusse uueks läbivaatamiseks. Sellega polnud jälle nõus Maag, kes iseseisva nõudega kolmanda isikuna esitas Riigikohtule kassatsioonkaebuse. Seejuures väärrib tähelepanu, et Maag kaebas ringkonnakohtu otsuse edasi alles 1994. aasta jaanuari lõpus, kui kaebuse esitamise tähtaeg oli juba mitu nädalat tagasi ümber saanud. Sellest hoolimata võttis Riigikohus Maagi kaebuse menetluse.

22. aprillil 1994 tühistas Riigikohtu tsiviilkolleegium omakorda Tallinna ringkonnakohtu määruse, leides, et kohus ei ole pädev lahendama Hommikulehe taotlust tema õiguse tunnistamiseks sõlmida ostu-müügileping Rahva Hääle erastamiseks, ning lõpetas asja menetluse. Ehk siis jõusse jäi ikkagi Tallinna linnakohtu 1993. aasta 14. oktoobri määrus.

Kuu aega enne Riigikohtu otsust puhkes aga Rahva Hääles ja selle ümber juba tõeline torm. Ja seda enam mitte sõnades, vaid tegudes.

Kunstlik vaakum

Nähes, et Rahva Häält ei õnnestu õiguslikul alusel kiiresti maagiliste meeste kätte mängida, valis peaminister Mart Laari juhitud valitsuskoalitsioon teise tee. Saanud teada, et Riigikohtu loakogu oli 17. märtsil 1994 andnud Maagi kaebusele menetlusloa, teatas RASi Rahva Hääl juhatuses esimees, kultuuriministeeriumi kantsler Veiko Jürisson koheselt juhatuse kokkukutsumisest 21. märtsil. Arutlusele pidi tulema üks päevakorrapunkt: vabastada ametist Rahva Hääle peatoimetaja Toomas Leito ning nimetada lehe vastutavaks väljaandjaks kirjamees Olev Remsu.

Tekkis iselaadne kunstlik võimuvaakum, kus enam keegi ei andnud endale aru, kuidas edasi toimida. Sündmused hakkasid arenema kosmilise kiirusega. Selsamal 21. märtsil kirjutasid Rahva Hääle töötajad kollektiivse kampaania raames lahkumisavalduse, astudes ühtaegu töösuhtesse ASiga RH.

Rahva Hääle peatoimetaja ja RH aktsionär Toomas Leito kirjutas samal päeval alla teeninduslepingule ASiga RH, keda esindas Ester Šank, andes aktsiaseltsile RH üle lehe kirjastamisõigused ja kogu toimetuse vara. Rahva Hääle põhivara anti aktsiaseltsile RH üle renditasuga 150 000 krooni aastas, samas pidi Rahva Hääl hakkama RH-le maksma igakuist teenustasu Rahva Hääle väljaandmise eest.

22. märtsil 1994 ilmunud Rahva Hääle impressumis oli teeninduslepingust lähtuvalt senise „Väljaandja RAS Rahva Hääl“ asemele kiri „Väljaandja AS RH RAS Rahva Hääle tellimusel.“

Hommikuleht üritas Rahva Hääle juhatust ning Erastamisagentuuri mõistusele kutsuda, viidates ühtaegu nii kohtuliku vaidluse jätkumisele kui ka ikka veel kehtivale kohtumäärusele, mis keelas igasugused toimingud Rahva Hääle varaga. Paraku asjata.

Ei aidanud ka 26. märtsi Hommikulehes kahel küljel avaldatud pikem intervjuu Toomas Leitoga, kellele pakkusime lahkelt võimalust oma seisukohti selgitada. Muide, Leito tunnistas oma vastustes, et tema abikaasa lemmikleheks oli toona hoopis Hommikuleht.

Rahva Hääle toimetuse lahkumine

28. märtsil oli RASi Rahva Hääl juhatus otsustanud lehe peatoimetajaga töölepingu lõpetada. Otsus ise kõlas nii:

„RAS Rahva Hääle peatoimetaja Toomas Leito sõlmis eraaktsiaseltsiga RH 21.03.1994 ilma juhatuse volituseta teeninduslepingu, millega andis ajalehe Rahva Hääl väljaandmise õiguse ASile RH ja rentis RH-le riiklikule aktsiaseltsile Rahva Hääl kuuluvad põhivahendid rendilepingut sõlmimata. Nimetatud tegevusega on T. Leito oma volitusi ületades (ettevõtte varadega sooritatavad tehingud, kaasa arvatud rentimine on vastavalt valitsuse 29.12.1990 määrusega nr 264 kinnitatud teist tüüpi riikliku aktsiaseltsi juhatuse ainupädevuses) seadnud ohtu tööandja vara säilitamise ja põhjustanud klientide ja äripartnerite usaldamatuse tööandja vastu. Eeltoodust lähtuvalt juhatus otsustab:

- 1) Lõpetada tööleping RAS Rahva Hääl peatoimetaja Toomas Leitoga töötaja suhtes usalduse kaotamise tõttu.
- 2) RAS Rahva Hääl raamatupidamisel arvestada ja maksta välja Leito töötasu ning kompensatsioon saamata jäänud puhkuse eest.
- 3) Härra T. Leitol anda asjaajamine ja dokumentatsioon üle toimetusedirektor Guido Mätlikule.“

Aktsiaseltsi RH alla koondunud nüüd juba endised Rahva Hääle töötajad olid selleks ajaks valinud uue tee: 29. märtsil pidi ilmuma viimane Rahva Hääl ja 30. märtsil juba uus päevaleht Eesti Sõnumid. Kompanjoniks saadi kaks rahakat meest – meediamiljonäriks tõusnud Hans H. Luik ja metalliäriaga tuule tiibadesse saanud Robert Lepikson, kelle pealekäimisel moodustati uue äriühinguna RH Ajakirjanike AS.

29. märtsil 1994 ilmunud Rahva Hääl teatas oma esilehel suurte tähtedega, et lõpetab ilmumise ning selle all oli ära toodud nüüd juba Rahva Hääle endise toimetuse pöördumine:

„Armas Rahva Hääle lugeja

Neid ridu me kirjutame juba kui endine Rahva Hääle toimetus. RAS Rahva Hääle juhatus otsustas eile, et täna meil selle ajalehe tegemiseks voli ei ole. Et asi oleks kindlam, vallandati ühtlasi peatoimetaja – juba kolmandat korda viimaste päevade jooksul.

Sellest hoolimata ei kirjuta me praegu hüvastijätku. See oleks liiga trööstitu. Küll aga ütleme täna kogu südamest tänu kõigile senistele Rahva Hääle lugejatele. /.../

Kuna Rahva Hääle nimi on riigi omand, siis hakkab homme ilmuma uue nimega ajaleht. Kõik, kes on Rahva Hääle tellinud, saavad nüüd selle. Pikemalt juba uue nimega ajalehes, mida teeb seesama toimetus, kes tegi seni Rahva Häält.

Jäägem terveks.“

Oli selge, et Rahva Hääl, mille erastamise üle juba tuntavalt üle poole aasta piike ristati, taheti lihtlabaselt ära kaotada.

Hommikulehe näoga Rahva Hääl

Ehkki 30. märtsil 1994 ilmus Rahva Hääle endise toimetuse poolt välja antud uue ajalehe Eesti Sõnumid esimene number, ilmus tegelikult ka Rahva Hääl järjekorranumbriga 72 (15 568), jätkates lehe senist numeratsiooni. Tegu oli samal hommikul trükivalgust näinud Hommikulehe klooniga, kus erinev oli vaid esikülje päis ja teisel küljel oleva juhtkirja päis. Lehe vahel oli ka Hommikulehe ärilisa, mis oli aga trükitud roosa paberi asemel valgele paberile.

Mõlemas lehes oli ära toodud BNS-i sõnum, kus ma kinnitasin, et eelmisel päeval riikliku aktsiaseltsi Rahva Hääl juhatusega sõlmitud lepingu alusel annab Hommikuleht välja ka

Rahva Häält, seda maksimaalselt kahe nädala jooksul vastavalt Rahva Hääle uue toimetuse komplekteerimisele.

„See, et Hommikulehe toimetus hakkab Rahva Häält välja andma, ei muuda mingil moel aktsiaseltsi Hommikuleht suhtumist Rahva Hääle erastamisega seotud kohtuprotsessi,“ toonitasin BNS-ile.

Irooniana olime pannud nn kloonlehe viiendale küljele faksiimilekoopiad 21.06.1940 ilmunud ajalehe Uus Elu viimase numbriga ja 22.06.1940 ilmunud Rahva Hääle esimese numbriga esiküljest, püüdes näidata, et Eesti ajakirjanduses on omandisuhteid ennegi püütud vägisi muuta. Lehtede kolmandal küljel all oli Hommikulehe lühike selgitus toimunu kohta, mille ma olin kiiruga koostanud.

„Ilmselt pakub täna rohkesti kõneainet asjaolu, et tänane Hommikuleht ja Rahva Hääl on väga sarnased, erineb vaid päismik. Miks see nii on, küsite.

Nagu teate, kuulutas Riigivaraamet 1993. aasta mais välja riikliku aktsiaseltsi Rahva Hääl erastamise. AS Hommikuleht oli üks kolmest, kes konkursil osales. Nähtavasti mäletate sedagi, et augustis ja septembris ei suutnud Erastamisagentuuri nõukogu kuidagi otsustada, kellele ikkagi on seaduslik õigus ostu-müügilepingu sõlmimiseks Rahva Hääle osas ning kuulutas välja uue enampakkumise, jättes eelmise erastamiskonkursi oma huvifäärist kõrvale.

AS Hommikuleht ei olnud asjade sellise käiguga nõus ning esitas septembris 1993 Erastamisagentuuri vastu linnakohtusse hagi. Tänapäevase seisuga võime tõdeda, et kuue kuuga on jõutud Riigikohtu loakogusse, kusjuures siiani vaieldakse selle üle, kas meie hagi kuulub halduskohtu või esimese astme ehk linnakohtu pädevusse. Oleme kohtuasja ajanud korrektselt ning kedagi süüdistamata.

Eile ilmus Rahva Hääl teade selle kohta, et see oli lehe viimane number. Tekkis oht, et RAS Rahva Hääl, mille erastamisega on AS Hommikuleht üsna pingsalt enam kui 10 kuud tegelenud, lakkab oma põhitegevuse katkestamise tõttu olemast. Järelikult võis oodata kümnete tuhandete tellijate etteheiteid ajal, mil erastamisprotsess parajasti käib.

Nägime vaid üht väljapääsu. Pakkusime RASi Rahva Hääl juhatusel oma teeneid seniks, kuni suudetakse Rahva Hääle leida peatoimetaja kohusetäitja, kes kiiresti asuks toimetuse koosseisu komplekteerima.

Kui toimetuse koosseis on koostatud, tõmbub Hommikuleht tagasi oma igapäevaste tegemiste juurde ja jätkab kohtuvaidlust riikliku aktsiaseltsi Rahva Hääl erastamise üle.“

Rahva Hääl hakkas kiiresti Hommikulehest erinema

Juba 31. märtsil ilmunud Rahva Hääl oli samas ehk A2 formaadis nagu Leito ajalgi ilmunud ajaleht. Hommikulehe ja Rahva Hääle sisu muutus iga päevaga aina erinevamaks ja seda juba alates sellest samast 31. märtsi lehest, kuhu minagi oma panuse andsin.

Nimelt sattus mulle Bergmanni vahendusel näppu 20. jaanuaril 1994 Raplas moodustatud aktsiaseltsi Eesti Sõnumid asutamisdokumendid, millele olid alla kirjutanud siinsamas raamatus juba korduvalt mainitud Hallar Lind, Keskerakonna liider Edgar Savisaar ja Tartu skandaalne äriees Vambola Kolbakov. Aktsiaseltsi registreerimisel jäi ettevõtte nimeks küll lihtsalt AS Sõnumid, kuid põhikirjaliseks eesmärgiks jäi endiselt ajalehe Eesti Sõnumid väljaandmine.

Ehkki ma teadsin väga hästi, et Leito juhtimisel Rahva Hääle endisest toimetusest moodustatud Eesti Sõnumite vastsel toimetusel polnud sel hetkel mingit pistmist ei Linnu, Savisaare ega Kolbakoviga, andis see sellegi poolest võimaluse Eesti Sõnumite jalgealust pisut õõnestada. Seda enam, et Kolbakov, kellega mul õnnestus lühike intervjuu teha, rääkis oma varasemast plaanist just nimelt Rahva Hääle toimetuse tuumik kavandatava lehe alla kutsuda. Minu lugu selle kohta ilmus juba uuenevas Rahva Hääles.

Huvitav on tõdeda, et Edgar Savisaar reageeris sellele loole üsna kiiresti, avaldades 2. aprilli Eesti Sõnumites omapoolsed selgitused minu artikli kohta. „Mind ei üllata, et Raidla püüab praegu külvata mitmesuguseid kahtlusi,“ kirjutab Savisaar. „Minu arvates on tema eesmärgiks sellega nurjata Eesti Sõnumite lugejate ümberregistreerimise kampaania, mis seni on arenenud päris edukalt. Mujal maailmas nimetatakse seda kõlvatuks konkurentsiks.“

Savisaare sõnad olid ehe näide tõeväänamise kunstist. Riigile kuulunud ajalehe tellijate kaaperdamine oli tema kinnitusele aus tegu, hüljatud lehe päästmine oma erastamisõiguse kaitseks aga kõlvatu konkurents?

Eesti Sõnumite jalgealuse õõnestamisest oli aga märksa olulisem Rahva Hääle taasmehitamine, milleks tuli Eesti Sõnumitelt kõigepealt kätte saada Ajakirjandusmaja viienda korruse ruumid, kus siis juba enam kui paarkümmend aastat Rahva Häält välja oli antud. Nagu selgus, oli Ajakirjandusmaja sõlminud 24.03.1994 aktsiaseltsiga RH lepingu, millega nüüd juba endisel Rahva Hääle toimetusel lubati ajutiselt, kuni 21. aprillini kasutada Eesti Sõnumite väljaandmiseks Rahva Hääle ruume. Eesti Sõnumite toimetuse eesotsas Leitoga oli raudkindel, et Rahva Hääle lõpetabki nende soovide kohaselt ilmumise. Aga nad eksisid ...

Rahva Hääle ruumide vabastamiseks pidid sekkuma turvafirmad. Aktsiaseltsi RH palgatud turvajad kaitsesid Rahva Hääle endiste töötajate vara, riigi palgatud turvafirma aga Rahva Häälele kuulunud riigivara. Lõpuks, 4. aprillil blokeeris riigi vara kaitsenud turvafirma Eesti Sõnumite inimeste pääsu Rahva Hääle toimetuse ruumidesse. RH oli sunnitud alla andma ning trükikoja koridoridesse kolima. Rahva Hääle mahajäetud ruumid meenutasidki aga pigem sõjatallernaad kui toimetust. Julgen koguni öelda, et need ruumid olid lausa lagastatud.

Paraku tähendas see seda, et järjest paisuv pasarahe nüüd otse minu kaela sadas. Seda vaatamata minu kinnitusele (ilmus 06.04.1994 Rahva Hääles), et Hommikuleht kui toimetuse on solidaarne Rahva Hääle endise kollektiiviga, mõistes igati nende muresid ja võitlust. Hommikuleht kui aktsiaselts leiab aga, et AS RH ei ole ausas konkurentsisis sugugi korrektselt käitunud.

Nii see tegelikult ju oligi, ehkki vaid väga vähesed tahtsid sellest siis aru saada. Kaasa arvatud Ajalehtede Liit (mitte Ajakirjanike Liit!), kes peaks järgima peamiselt ikkagi väljaandjate huve, suunas oma avalduse eeskätt Hommikulehe omanike vastu. Kusjuures Hommikulehe vastu tegutses ka Hans H. Luik, kes ise vaid mõni aasta varem oli sisuliselt samas seisus, kui Ivo Karlep üritas Eesti Ekspressi kaaperdada.

Oma panuse vaenukampaaniasse andis minister Paul-Eerik Rummo: „Hommikulehe väljaandjate ebaeetiline tegevus on põhjastanud olulist kahju kogu Eesti trükiajakirjanduse autoriteedile.“

7. aprillil 1994 sai lõpuks Rahva Hääle peatoimetaja ametisse Peeter Tali, küll vaid kohusetäitjana, kuid asi seegi. Teine võimalik kandidaat oli Kalle Muuli, kellele aga Hommikuleht vastu seisis, sest Muulit nägid peatoimetajana ka Hommikulehe konkurendid Rahva Hääle erastamisel ehk aktsiaseltsi Maag omanikud ning pealegi oli tal Isamaa märk küljes. Tõsi, Muulist oli Rahva Hääle toimetuse taastamisel tegelikult üsna palju abi ning ta asus peagi Peeter Tali asetäitjaks, kui Talist juba ametlik peatoimetaja tehti. Rahva Hääle uut toimetust hakkasid aina sagedamini väisama Strandberg ja Kivimägi, kes tundsid end seal juba üsna koduselt. Aga mul ei olnud aega nendega jaurata, lootes, et küll aeg kõik paika paneb.

Tali ametisse asumise järel hakkas ka Rahva Hääle toimetuse järjest kosuma. Esimene, kelle Tali tööle vormistas, oli kultuuriajakirjanik Aime Hansen. Nn endistest jätkas Tartu toimetuses Kalju Lomp, kelle Eesti Sõnumid üle parda viskas. Aprilli keskpaigast alates lisandusid Toomas Raag ja mitmed teised, nende seas Kärt Karpa ehk tänane Kärt Anvelt. Rääkimata rohketest mittekoosseisulistest kaasautoritest. Rahva Hääle, küll uue toimetusega, hakkas taas oma iseseisvat elu elama.

Kannatas Hommikulehe maine

Kogu selle aktsiooniga, mille peamine ja ainus eesmärk oli Rahva Hääle elus hoida, oli Hommikuleht mõnes mõttes teenimatult kutsunud enda peale kogu ülejäänud Eesti ajakirjanduse protestilaine, millega ühines valdav osa ajalehtedest. 6. aprillil tegi avalduse Ajalehtede Liidu täiskogu, deklareerides muu hulgas, et „olulist kahju kogu Eesti trükiajakirjandusele autoriteedile on põhjastanud Hommikulehe väljaandjate ebaeetiline tegevus“. Avalduse lõpus tehti aga ettepanek lõpetada riikliku päevalehe Rahva Hääle väljaandmine tema praegusel kujul, mis kahjustab Eesti ajakirjanduse mainet.

Vastasin sellele Rahva Hääle veergudel kolumnilaadse kirjutisega „Vabadusekaitsjad tahavad vabadust piirata“, millele panin alla oma koolipõlve hüüdnime Peeter Schultz.

Sekkus ka Riigikogu opositsioon, kes samuti esines oma avaldusega.

Meediajuhid on läbi aegade kinnitanud, et ajakirjandust ei saa võrrelda saapavabrikuga. Ent kui püüda korraks end ajakirjandusest välja mõelda ja hetkeks ette kujutada, et Rahva Hääle

oleks tegelikult ka olnud saapavabrik. Kas ka siis oleks hakatud nõudma, et hüljatud saapavabrik tuleks kõigi oma seadmete ja varustusega maata lükata? Mina seda ei usu.

Eesti Sõnumid meelitas samal ajal enda poolele üle suure osa endisi Rahva Hääle tellijaid, kes Eesti Posti kaasabil oma tellimused ümber vormistasid. Toona olid valdavad just kvartalitellimused ning aprillist algas uus kvartal. Ehk siis valdav enamik Rahva Hääle tellijaid oli oma raha kenasti ära maksnud. Kokkuleppel Eesti Posti toonase peadirektori Tarmo-Jaan Tõeleiuga õnnestus Leitola see tellijate raha Eesti Postilt aga kätte saada.

Leito on oma mälestustes väitnud, et kõik käis seaduslikult. Kuid üks proovigu praegu mõni Postimehe tellija pöörduda Eesti Posti poole avaldusega oma juba makstud tellimisraha Postimehelt ära võtta ja see näiteks Eesti Päevalehe kaukasse suunata. Võib arvata, et vastuseks kõlab väga resoluutne ei. Aga Leito ja Tõeleid olid just selles kokku leppinud. Kusjuures jutt ei olnud sentidest, vaid kokku ligi 1,5 miljonist kroonist.

Hommikulehe maine sai Rahva Hääle päästmisega tegelikult väga tõsiselt kannatada. Nagu ma olen ühes intervjuus öelnud, muutus Hommikuleht märklauaks, mille pihta kõik oma mürginooli viskasid, ehkki paljud ei teadnud kogu selle juhtumi juriidilisi tagamaid ja sedagi, kellel tegelikult õigus oli. See pani Hommikulehe senisele suhtelisele populaarsusele üsna suure põõna. Osa lugejad hakkaski arvama, et oleme üks reeturite kamp, kellele ajakirjandusvabadus sugugi korda ei lähe.

Erastamisagentuuri kiiroksjon ja tagantjärele õiguse taotlemine

Rahva Häälel, mis nüüd oli varasemaga võrreldes oma sisult küll sootuks teine leht, kosus tasapisi. Tänu Hommikulehele oli riigivara vähemalt näiliselt päästetud ning see tekitas Erastamisagentuuri juhtides taas mõtteid.

25. mail 1994 tühistas agentuur oma 1993. aasta 8. septembri otsuse ja kuulutas välja Rahva Hääle aktsiate järjekordse avaliku enampakkumise alghinnaga 3,3 miljonit krooni. See pidi aset leidma 7. juunil.

Hommikuleht ei jätnud aga oma jonni ja esitas selle peale Tallinna halduskohtule kaebuse, taotledes uue enampakkumise väljakuulutamise tühistamist. Halduskohus peataski 6. juuni määrusega järgmiseks päevaks väljakuulutatud enampakkumise.

21. juunil tegi halduskohus aga otsuse, millega jäeti Hommikulehe kaebus rahuldamata. Meie nõudsime naasmist erastamise algusfaasi, ent halduskohus leidis, et Erastamisagentuuri alustatud erastamisprotsess on juba jõudnud tagasipöördumatult uude etappi, kuulutades 25. mail välja Rahva Hääle erastamise nüüd juba erastamiseseaduse alusel.

Selle peale hakkas Erastamisagentuuril iseäranis kiire. 30. juunil viidi rutuga läbi oksjon, mis kuulutati välja vaevu paar tundi varem. Kohale oskas tulla ei keegi muu kui AS Maag Agu Kivimäe ja Marek Strandbergi isikus, kellele oli erandina info oksjoni kohta edastatud juba eelmisel päeval. Ja et maagilised mehed pettuma ei peaks, ei seatud enam ühtegi

lisatingimust, ei tööhõive ega ka investeeringute osas. Sellest, et halduskohtu määrus enam-pakkumise tühistamise kohta oli kõigele vaatamata ikka veel jõus, vaadati külma näoga lihtsalt mööda.

Olgu öeldud, et kogu ostusummast tasus Maag vaid kohustuslikud kümme protsenti ehk veidi üle 300 000 krooni. Ülejäänud summa peale koostati aga kümneks aastaks maksegraafik, mille järgi ei laekunud Erastamisagentuurile paraku enam ühtegi senti. Muide, kui Erastamisagentuur 2001. aasta lõpus oma tegevusele joone alla tõmbas ja rahandusministeeriumile erastamisvõlad üles luges, pandi kirja ka AS Maag, kelle võlg oli tänu viivistele kasvanud juba üle 5,8 miljoni krooni. AS Maag oli kolm ja pool aastat enne seda, juunis 1998 sundlõpetatud. Ehk siis riik pidi selle võla lihtsalt korstnasse kirjutama.

Kohtuvaidluse asemel kokkulepe

AS Hommikuleht ajas aga oma õiguslikku rida vaikselt edasi. Ehkki ka Tallinna ringkonnakohtu halduskolleegium jäi oma 1994. aasta 23. septembri otsuses Tallinna halduskohtuga samale meelele.

Mõningane selgus saabus alles Riigikohtus, mille halduskolleegium kinnitas otsesõnu, et Rahva Hääle aktsiate müük Maagile oli seadusevastane. Otsus tuli küll alles 16. detsembril 1994 ning seegi polnud lõplik. Riigikohus muutis nimelt kohtualluvust ja saatis asja uueks läbivaatamiseks sedakorda Tartu ringkonnakohtule.

7. veebruaril 1995 tühistaski Tartu ringkonnakohus Tallinna halduskohtu 21. juuni otsuse kohtumenetluse seaduse normide rikkumise tõttu. Seda põhjusel, et Erastamisagentuur nüüd juba peadirektor Väino Sarneti isikus oli isehakanult esindanud agentuuri nõukogu. Ning kogu vaidlus saadeti uuesti Tallinna halduskohtusse, kuhu kogu vaidlus sumbuski, aga hoopis muul ajendil.

Nimelt hakkasid sel ajal päevalehtede turul puhuma uued tuuled. Nii Hommikuleht kui ka Rahva Hääle olid ilmselgelt rahalistes raskustes. Päevaleht üritas küll ots otsaga välja tulla, kuid millegagi hõisata polnud temalgi. Nõnda unustatigi vana vaen, Hommikulehe alustatud erastamisvaidlus otsustati esimesel võimalusel lõpetada ning 5. juunil 1995 sündis nimetatud kolme lehe ühinemise tulemusena uus Eesti Päevaleht, kus Rahva Hääle ja Päevaleht said kumbki 42 ning Hommikuleht 16 protsenti vastloodud Eesti Päevalehe Kirjastuse aktsiaseltsi aktsiakapitalist. Osaluste jagamisel võeti arvesse igäihe tellijate arv, paberivaru ja pangaarvel olev raha.

Et minu side Hommikulehega oli selleks ajaks kadunud, ei oska ma ka öelda, miks Rahva Hääle protsent nii suur ja Hommikulehe protsent nii väike oli. Imestama paneb just Rahva Hääle osalusprotsent. Olid ju tema võlad selleks ajaks juba ammu üle pea kasvanud, vaatamata sellele, et Leito oli lahkudes jätnud puutumata Rahva Hääle pangaarve, kus Maagi ootas seemnena ees ligi miljon krooni ehk kolm korda suurem summa, kui nad olid selleni jõudmiseks pidanud välja käima.

Kolme lehe ühinemisest anti tegelikult teada varakult, juba 22. mail ilmunud lehtedes järgmise sõnumiga: „Hommikulehe, Päevalehe ja Rahva Hääle väljaandjad sõlmisid möödunud nädalal kokkuleppe, mille kohaselt kolm päevalehte ühinevad ja 5. juunil hakkab ilmuma Eesti Päevaleht.“

Päev hiljem kinnitati, et Eesti Päevalehe moodustamine võtab hoogu. Ja lisati, et lehe vastutavaks väljaandjaks asub Margus Mets, peatoimetajaks saab Kalle Muuli ja peatoimetaja asetäitjaks Peeter Tali. Ühinenud lehe tiraažiks prognoositi 45 000.

Sama aasta septembris liitus uue lehega ka Eesti Sõnumid, mille suuromanikud Hans H. Luik ja Robert Lepikson valdavalt endise Rahva Hääle töötajatest koosneva toimetuse taas üle parda viskasid. Kuu aega hiljem sünnitas võitluslik kollektiiv eesotsas Toomas Leitoga järjekordse uue lehe – Sõnumilehe, mis asus taas konkureerima Rahva Hääle õigusjärglase Eesti Päevalehega.

Tühjaks pumbatud lehe pankrot

Vaatamata sellele, et Rahva Häält sisuliselt enam ei eksisteerinud, elas ta oma kohtuelu edasi. Võlausaldajad tahtsid ju oma raha kätte saada. Näiteks ruume rentinud Ajakirjandusmajale jäi Rahva Hääle võlgu üle 200 000 krooni, mis küll mõisteti välja novembris 1995 Tallinna linnakohtu otsusega, kuid mille maksjat polnud enam kusagilt võtta. Võlanõue rändas sealt edasi venekeelset päevalehte Estonija välja andnud aktsiaseltsi Kronist kätte, kes asus lootusrikkalt Rahva Hääle pankrotti taotlema.

11. juunil 1996 kuulutati Tallinna linnakohus välja Rahva Hääle pankroti, kusjuures Kronisti nõue oli selleks ajaks tänu meeletule intressile jõudnud kasvada juba ligi 6,4 miljoni kroonini, samas kui vara selle katteks oli Rahva Häälel alles veidi üle 50 000 krooni väärtuses. Sellestki moodustasid lõviosa tarbetud Rahva Hääle tellimuskviitungite tühjad blanketid.

Kivimägi ja Strandberg püüdsid Rahva Hääle pankrotihalduri Igor Mihelsoni jõupingutusi kadunud vara otsinguil tõkestada väitega, et Rahva Hääle omanikuks on Maagi asemel saanud 1 krooni eest firma nimega Vision Services, mille omanik olevat keegi Lembit Radenkov. Mees, kes nagu hiljem selgus, oli Tartu politsei poolt tagaotsitav. Selle tehingu seaduslikkus ei leidnudki kinnitust.

Visa hingega Mihelson ei jätnud aga jonnini ning üksteise järel jõudsid kohtusse hagiavaldused nii Maagi kui ka Rahva Häälele kuulunud Volvo äraستانud Marek Strandbergi vastu.

Kohtumäärusega keelati äriregistri tehingud Maagi lähikondsetega, sealhulgas Eesti Päevalehe Kirjastuse ASi ja sellest pungunud Eesti Päevalehe ASiga. Esimesena mainitu oli kummalisi teid pidi vahepeal läinud hoopis ERA Panga omandusse ning veel enne seda täielikult varatuks muudetud. Ikka maagiliste meeste poolt. Bergmann oli ostnud pörsa kotis. Õigem oleks küll öelda, et Strandberg ja Kivimägi tõmbasid Bergmannile lihtsalt koti pähe ja jätsid ta kõigest ilma.

Tallinna linnakohus jõudis vahepeal aga Mihelsoni ühe hagidest rahuldada ning mõistis Eesti Päevalehe Kirjastuselt Rahva Hääle pankrotipesa kasuks välja 2,94 miljonit krooni rahalist hüvitist. Tõsi, Tallinna ringkonnakohus tühistas novembris 1997 selle otsuse, kuid Igor Mihelson jätkas oma võitlust ja kaebas edasi.

Mais 1998 võttiski asja ette Riigikohus, ehkki kogu kemplus oli kujunenud ühtpidi absurdiks, sest vaieldi Rahva Hääle tellijate andmebaasi omandikuuluvuse ja selle eest hüvitise saamise võimalikkuse üle. Teisalt soovis Mihelson õiguse ja õigluse võitu. Igal juhul Riigikohus tühistaski Tallinna ringkonnakohtu otsuse ja saatis asja uueks läbivaatamiseks samale kohtule tagasi.

Raske öelda, millega kogu protsess lõppenuks, kui üks traagiline liiklusõnnetus oleks jäänud olemata. Usun, et Rahva Hääle vara tagasivõitmise võimalused olid siiski minimaalsed, sest see eeldanuks 1995. aastal toimunud lehtede ühinemise lepingu tühistamiseks tunnistamist. Ehkki mine tea, sest kohtu teed on äraarvamatud ja kummalised.

Rahva Hääle kadunud varade otsinguid jätkas Mihelson kuni 3. juunini 1999, mil omaaegse Tallinna abilinnapea Mait Metsamaa juhitud Mercedes kaldus viimasajuga Tabasalust Tallinna poole kihutades oma sõidurajalt välja ning sõitis otsa kolmele autole. Neist kahe auto juhid surid õnnetuse tagajärjel. Üks hukkunutest oli Igor Mihelson. Metsamaa ise pääses saadud vigastuste raviga haiglas.

Mis puutub Eesti Päevalehe aktsiaseltsi, siis kunagise Rahva Hääle vara heauskse omanikuna tegutses see kuni 2011. aastani, mil ta Eesti Ekspressi Kirjastuse aktsiaseltsiga liideti ja seejärel äriregistrist kustutati. Eesti Ekspressi Kirjastus nimetati selle järel küll aktsiaseltsiks Eesti Ajalehed, kuid liideti 2015. aastal aktsiaseltsiga Ekspress Meedia ja siis samuti registrist kustutati.

Tegelikult käis Rahva Häälega seoses üks vaidlus veel, mis algas 1995. aasta lõpus Tallinna linnakohtus ning kus hagejateks olid ASi Rahva Hääle omanikud Marek Strandberg ja Agu Kivimägi, kes olid esitanud 1,5 miljoni krooni suuruse kahjutasunõude aktsiaseltsi RH ja RH Ajakirjanike ASi vastu. Neist RH andis ajalehte Eesti Sõnumid välja aprillist juunini 1994, RH Ajakirjanike AS aga sealt edasi. Eesti Sõnumite vastutav väljaandja Toomas Leito küll leidis, et hagi on aegunud, sest AS RH oli oma majandustegevuse lõpetanud ja varatu. RH Ajakirjanike aktsiaseltsi põhiomanikud Hans H. Luik ja Robert Lepikson aga väitsid, et nendel pole aktsiaseltsiga RH kunagi mingit pistmist olnud, ehkki just nende raha toel AS RH Eesti Sõnumite väljaandmise käivitas. Olgu öeldud, et seegi vaidlus lõppes minu teada eimillegagi.